

Knjiga Slovenska

XIX. veku.

*

P. Ladislav Hrovat (Jožef) r. 10. marc. 1825 v Zgornjem Tuhinju, gimnazijo zvršil v Ljubljani l. 1846, v redu sv. Frančiška postal svečenik l. 1849, od l. 1852 na Dunaju poslušal nauke Miklošičeve, na vseučilišču opravil preskušnjo iz latinščine in grščine l. 1854, pomagal na gimnaziji Novomeški od l. 1859 pravi učitelj in profesor, l. 1870 začasno ravnatelj, stopil v pokoj l. 1890, poslavljen z zlatim križcem za zasluge s krono.

Potrjen za učitelja postal je takoj tudi pisatelj, v poročilu (Programu) Novomeške gimnazije l. 1856: „Zur Charakteristik Hector's“, in l. 1858: „Ueber das aoristische Perfect in Folgesätzen nach einem tempus hist. im Hauptsatze“. P. Ladislaus Hrovat.

Slovénski je pričel P. Ladislav l. 1861 v Glasniku (str. 48. 49) s krepkim budilom „Slovénski mladini“, češ, rada in obilno prebiraj umotvore starih Gerkov in Rimljanov v izvirnem jeziku . . ; potem prestavljaj stare klasikarje, na korist sebi, v prid slovenski literaturi, in godí naj se to po „Glasniku“ itd. — „Nekaj o slovénkem berilu“ za 8. gimnazijalni razred . . tvarine dokaj . . ne se ravnati po nemških berilih . . Za Slovence bi bilo želeti, da bi prišla sčasoma na svitlo knjiga, v ka'eri je osnovana ob kratkem zgodovina našega naroda in naše literature, na pr. po tem-le načertu: A. Staroslovenščina. 1. Frizinški odlomki. 2. Glagolica. 3. Kirilica. B. Novoslovenščina. I. doba. Od Trubarja do Vodnika (1550—1800). 1. oddelek. Protestantični pisatelji. 2. Katoliški. II. doba. Od Vodnika do Novic (1800—1843). III. doba. Od začetka Novic do sedaj. — Berilna tvarina iz II. in III. dobe. Prozični oddelek. a. Geografija slovenske zemlje. b. Zgodovina slovenska. c. Literarni spisi. 2. Poetični oddelek. a. Narodne pesmi. b. Noveje pesmi raznega zapopadka . . Po nobenem načinu ne

sme manjkati Koseskove „Slovenja Cesarju . . “ Ravno tako tudi Vodnikova „Ilirija oživljena . . “ Več oči več vidi (Novic. 1861. str. 330—338).

L. 1862 ima „Izvéstje Novomeške gimnazije“ učeno razpravo „Slovénski Genitiv“ (3—16 str.), spisal P. Ladislav Hrovat. „Namen temu spisu ni ta, da bi hotel učiti slovenske pisatelje, kako naj rabijo Genitiv, marveč da po splošni rabi pisateljev posname iz jezikove narave pravila ter sestavi sistematično teorijo genitiva, kakoršne imajo drugi izobraženi narodi; glavni namen mu je tedaj zlasti mladež napeljevati, da se zavé slovniških pravil. Prave zavednosti pa si je moč pridobiti le v domačem jeziku, ki ga človek tudi občuti . . Drugi namen temu spisu je ta, da bi se moglo določiti, kdaj smemo genitiv adjektivirati in kdaj ne . . Ravno tako tudi, kdaj smemo ali moramo rabiti Dativ mesto Genitiva . . Razdelil sem Genitiv po obsežku v tri glavne dele, kakor razdeljuje prof. Bonitz gerškega itd.“ (Cf. Novic. str. 301). — Cvetje iz domačih in tujih logov: Ksenofontovih Spominov na Sokrata čveteré bukve (Memorabilia). Poslovenil P. Ladislav Hrovat. V Celovcu 1862. 12. str. 158. Natis. Janez Leon. — Glasnik l. 1862: Slovniški pomenki. „O pogojnih stavkih: Če, ako, ko, wenn“ str. 17—22. — „Priložaj sedanjega časa“ str. 89—139. — „Slovénski lokal“ str. 228—235.

L. 1863 kaže Zlati Vek str. 254—289: Staroslovenščina. Spisal P. Ladislav Hrovat. Predgovor. A. Slovenščina obredni jezik. B. Glagolica in Kirilica. C. Knjige (codices): Frizinški odlomki. Glagolita Clozianus. Ostromirovo Evangelije. Sazavo-Emauskoje svetoje blagovestvovanje. Supraselski kodeks. Kodeks Assemanianus. — Glasnik str. 17—22: Slovénski dativ. Oziravni stavki: Kteri, a, o—ki str. 152—180. — Novice str. 5: Posluh — za Cvetje Janežičevo! — Životo.

pisi (*Vitae clarorum virorum*) za slovenščino str. 12. — Slovestvene stvari: 1. lih; 2. žlahita, žlahten; 3. zdajci; 4. et-et, quum — tum itd. str. 42. — Izvestje gimnazije Novomeške str. 10–14: Časoslovje latinskega jezika. A. Časi v glavnem stavku (Drugi važniši in težji oddelek „Časi v odvisnem stavku“ priobčili bomo drugje, ako bo treba; tu je odločeno le toliko prostora).

L. 1864 Glasnik 221 253: Konjunktiv (možnik) v slovenščini: Bi. — Časoslovje latinskega jezika. B. Časi v odvisnem stavku str. 345–379. — Novice str. 19. Jezikoslovne drobtinice: Trebuša. Tuhinj. Wildon. — Matija Kastelec. Popravek o knjigi Jirečkovi (str. 74).

L. 1865 v „Izvestju gimnazije Novomeške (Rudolfswerth)“ so trije njegovi spisi: I. Hieronim, čegav je? II. Pogojni stavki latinski. A. Samostojni. B. Zavisni. C. Begriff — kako pa slovenski (str. 1–16)? — Glasnik: Paperki staroslovenski I. str. 52–57. II. 148–151. Slovniška opomba: „Jih — je“ str. 244 5.

L. 1866 je nasvetoval v Novicah, naj Matica Slovenska pomaga tudi obrtnijstvu ter izdá knjigo „Slovenski Zidar“ (str. 53). — V Glasniku pa je pisal o pravi rabi besedic „Kakor-ko-kot“ (str. 183–222) z opazko: „Sicer pa na te misli nisem ravno natvezen, dobro vedé, da je ravno pri členkih težavno nastaviti trdna pravila, zakaj isti členki imajo v raznih krajih razne pomene, torej: Nos et refellere sine pertinacia et refelli sine iracundia parati sumus“.

L. 1867 kaže spet „Gimnazijsko Izvestje“ str. 1–10: Pravila za pisavo — „Cigaletu in Svetecu gre zasluga, da sta obrnila pozornost na slovenske enklitike (naslonjenke) ali breznaglasnice, kakor je imenuje Svetec. Vpliv tega se je čutil v pisavi kmali; toda „incidit in Scyllam, qui vult vitare Charibdim“ — nekteri . . so zašli v drugo poto . . Šolska mladina . . Da se temu stopi v okom, povzeli smo iz Svetičeve razprave bistvene stvari . . , pridali nekaj drugih potrebnih pravil za razpostavljanje besedi v stavku po Cigaletu v Novicah . . ; verh tega

pa še vredovanje stavkov med seboj in pa opombo za prestavljanje iz latinskega na slovensko“ itd.

L. 1868 poprašuje v Novicah str. 66–7: „v? — l?“ — o izpeljavi samostavnikov iz I. in II. participa in o različni pisavi p. požigavec, pogorelec; prosivec, gasilnica, kadilnik itd. — L. 1869 str. 181 naznanja: „C. Julii Caesaris Commentarii de bello Gallico“ so prestavljeni po slovenski. Za potrebniše stvari so pridete dotične opombe.

Zora I 1872 v Mariboru št. 7–10: „Govor Ciceronov zoper Katilina“ I. str. 89–112. II. str. 122–125. IV. 139–142. Preložil prof. P. Ladislav Hrovat.

Latinska slovnica za slovensko mladež. Spisal P. Ladislav Hrovat, profesor na c. k. gimnaziji Novomeški. Založil Deželni odbor kranjski. Natisnil Vincenci Boben. Novomesto. 1874. 8. XII. 329. (Cf. Jezičnik XXV str. 78–9; S. Žepić). — V Novicah I 1876 str. 43–98 pa je P. Ladislav sam priobčil „Recenzijo Latinske slovnice“ z naslednjo opombo: „Ko je ministerstvo nauka lanskega leta odobrilo našo Latinsko slovnico za učno knjigo, poslalo je „Auszug aus dem Gutachten über die Latinska slovnica — dem Verfasser zur Würdigung u. Benützung bei einer zweiten Auflage“. Sedaj pa smo od odlične strani pozivani, naj priobčimo ovo recenzijo v porabo drugim gospodom kolegom. To se zgodi rado. Najpreje podamo recenzijo o sintaksi, in to zato, ker je po večini lastno delo — oblikoslovje je delano po drugih slovnica. Recenzija je objektivna, natančna, pravična; za tako smo hvaležni, in se bo porabila. Poslovenili bomo vestno, svoje opazke pa deli v oklepaje“.

Izvestje višje realne gimnazije Novomeške I. 1878 kaže str. 1–31: „Slovenski dom“. Dobrovski, temelj. I. Doba. Slovenščina se vzbudila. II. Doba. Slovenščina dremlje. III. Slovenščina vstala. Slovenščini I. steber. Vodnik. II. Kopitar. III. Ravnikar. IV. Metelko. IV. Doba. Slovenščina deluje. Novice — streha slovenskemu poslopju. a. Novice so delavne moči budile in združile.

b. Novice so objavile besede raztresene po Sloveniji za obče blago. c. Novice vpeljale kranjsko govorico — pomnoženo z drugimi — kot obče slovenski pisni jezik. d. Novice so vzbudile narodno zavest . . . „In tako je pod streho slovensko poslopje, zidano na 4 močne stebre; sedaj se lahko izdeluje znotraj, dalje dovršuje in širi na vse strani — treba še urno notranje oprave, pohošja, kinča“.

Kopitarjeva Spomenica l. 1880 ima str. 146–171: „Slavorum cisdanubianorum historiae conspectus chronologicus usque ad obitum S. Methodii“ (Glag. Cloz. LXXVI). Poslovenil z lastnimi opombami P. Ladislav Hrovat. — Iz „Progr. Obergymn. Rudolfs-

wert“. l. 1878 je tu ponatisnjeno tudi: J. Kopitar in sedanja slovenska slovnica“ (str. 112–114).

Zvon l. 1889 priobčuje „Še nekoliko opazk k Janežič-Sketovi „Slovenski slovnici“ (str. 697–9 in 761): Slovenski konjunktiv. Pogojni stavki. Raba besedice naj. — L. 1890 str. 683–5: Dodatki slovenski gramatiki. Ablativi so: Ablativ načina, orodnik, pridevni, časovni, prislovni (z obliko lokala). P. Ladislav.

Želim, da bi mi pobratim „križani in kronani“ P. Ladislav — v pokoju nepokójen — čvrsto deloval na slovstvenem polju slovenskem še mnogaja leta!

Književnost.

Letna šolska poročila. 6. *Letno poročilo štirirazredne deške in dvorazredne deklške ljudske šole v Kranji.* Število učencev 281, število učenk 171. Za višji razred sposobnih 300 (= 66%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 71 rokodelčičev. Učiteljsko osebje: Kuster M. (nadučitelj), Grčar J. in Kukelj A. (veroučitelja), Pezdič J., Lacheiner E., Režek J., Jugović F., Golf K.

7. *Letno poročilo štirirazredne deške ljudske šole v Škofji Loki.* Število učencev 310; za višji razred sposobnih 228 (= 77%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 83 rokodelčičev. Učiteljsko osebje: Papa F. (nadučitelj), Tomažič I. (veroučitelj), Cetelj L., Krenner B., Kramar M., Jaklič F. Poročilo ima kratek spis „vzgojni pomen petja“ od B. Krennerja.

8. *Jahresbericht der Volksschule in Neumarkt* (samo nemško). Število otrok 418 (14 z nemškim maternim jezikom); za višji razred sposobnih 260 (= 62%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 82 rokodelčičev. Učiteljsko osebje: Kragl J. (nadučitelj), Merčun R. (veroučitelj), Kmet A., Mally K., Cvirn J., Globožnik A., Borovsky Marija, Ihan Gabrijela.

9. *Letno poročilo štirirazredne deške ljudske šole v Kamniku.* Število učencev 224; za višji razred sposobnih 137 (= 67%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 65 rokodelčičev. Učiteljsko osebje: Burnik J. (nadučitelj), Oblak J. in P. Romuald Jereb (veroučitelja), Tramte L., Stefančič A., Stiasny Lj.

10. *Letno poročilo trirazredne deklške ljudske šole v Kamniku.* Število učenk 195; za višji razred sposobnih 137 (= 70%). Učiteljsko osebje: Čencič

J. (nadučitelj), Muhovec Bl. (veroučitelj), Verné Frančiška, Klančar Avgusta.

11. *Letno poročilo trirazredne ljudske šole v Mengši.* Število otrok 280; za višji razred sposobnih 210 (= 74%). Učiteljsko osebje: Javoršek A. (nadučitelj), Zaletel L. (veroučitelj), Sirc P., Gerkman Emilija. Poročilo ima na čelu jako zanimiv spis „Nekdanji Mengšanje“.

12. *Letno poročilo štirirazredne ljudske šole v Krvškem.* Število otrok 208. Obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 30 rokodelčičev, kmetijski tečaj pa 29. Učiteljsvo: Gabršek F. (nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik), Knavs I. (veroučitelj), Ravnikar J., Michel Marija, Schmidinger Ana. V zimskem času je imela šola tudi šolarsko kuhinjo, katera je imela 169 gl. stroškov.

13. *Letno poročilo štirirazredne deške ljudske šole v Rudolfovem.* Število otrok 209, za višji razred sposobnih 174 (= 83%). Učiteljsko osebje: P. Florentin Hrovat (vodja), P. Izidor Normali (veroučitelj), P. Viljem Vindišar, P. Inocenčij Koprivec, P. Avrelj Knafelj.

14. *Letno poročilo štirirazredne ljudske šole v Metliki.* Število otrok 386; za višji razred sposobnih 236 (= 61%). Učiteljsko osebje: Šest A. (nadučitelj), Pavlič I. in Avsec F. (veroučitelja), Gregorač F., Parma Matilda, Schönbrunn F.

15. *Letno poročilo štirirazredne ljudske šole v Postojini.* Število otrok 401; za višji razred sposobnih 263 (= 65%). S to šolo združeno obrtno nadaljevalno šolo je obiskovalo 33 rokodelčičev. Učiteljsko osebje: Thuma J. (nadučitelj in c. kr. šolski nadzornik), Zakrajšek F. (veroučitelj), Josin T., Dimnik J., Praprotnik Ivana, Praprotnik Viktorija, Perušek Karolina.